

## บทที่ 4

### สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างของการทำงานบ้านแต่ละประเภทในครัวเรือนของผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และสภาวะสุขภาพกับการทำงานบ้านแต่ละประเภทของผู้สูงอายุ สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลให้บริการและกิจกรรมต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุ (CPEL) พ.ศ. 2538 ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนตัวอย่าง ครัวเรือนละ 1 คน จำนวน 1,007 คน

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้การทำงานบ้านแต่ละประเภทคือ การทำกับข้าว การซื้อกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน การซัก/รีดเสื้อผ้า และการดูแลเด็กเล็กเป็นตัวแทนตาม ส่วนตัวแปรอิสระจะแบ่งเป็นปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำงานเชิงเศรษฐกิจ การถือครองทรัพย์สิน ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ โครงสร้างครัวเรือน การมีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน การศึกษาของผู้สูงอายุ และเขตที่อยู่อาศัย และปัจจัยสุดท้ายคือ สภาวะสุขภาพ

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้อัตราส่วนร้อยละแสดงลักษณะข้อมูลทั่วไปของการทำงานบ้านแต่ละประเภทของผู้สูงอายุ และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานบ้านแต่ละประเภท จำแนกตามลักษณะภูมิหลังของผู้สูงอายุนั้น ใช้ตารางไขว้ในการวิเคราะห์ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการทำงานบ้านแต่ละประเภทปรากฏอยู่ในตารางที่ 9 สำหรับผลการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

#### 1 ความสัมพันธ์ของการทำงานบ้านแต่ละประเภทของผู้สูงอายุ

การศึกษาในส่วนนี้ ได้นำเสนอเปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละของผู้สูงอายุ ที่มีส่วนร่วมในการทำงานบ้านแต่ละประเภทโดยภาพรวม เมื่อพิจารณาการทำงานบ้านของผู้สูงอายุแต่ละกิจกรรมพบว่า การทำความสะอาดบ้าน (ร้อยละ 44.3) เป็นกิจกรรมที่มีสัดส่วนทำมากที่สุด และรองลงมาคือ การทำกับข้าว (ร้อยละ 41.5) ส่วนกิจกรรมที่มีสัดส่วนทำน้อยที่สุดคือ การซื้อกับข้าว (ร้อยละ 11.8)

#### 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานบ้านแต่ละประเภทของผู้สูงอายุ

1 เพศของผู้สูงอายุ พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการทำงานบ้านของผู้สูงอายุ กล่าวคือ ผู้สูงอายุหญิงจะทำงานบ้านมากกว่าผู้สูงอายุชายในทุกกิจกรรม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะการทำกิจกรรมการทำกับข้าว การซัก/รีดเสื้อผ้า และการดูแลเด็กเล็ก และเมื่อนำปัจจัยเขตที่อยู่อาศัยมาเป็นตัวแปรคุมพบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ยัง

คงเหมือนเดิมเฉพาะในเขตชนบท และมีนัยสำคัญทางสถิติในกิจกรรมการทำกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน การซัก/รีดเสื้อผ้า และการดูแลเด็กเล็ก ส่วนในกรุงเทพมหานครกลับพบว่า ผู้สูงอายุชายจะทำกิจกรรมการชื้อกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการดูแลเด็กเล็กสูงกว่าผู้สูงอายุหญิง สำหรับกิจกรรมการทำกับข้าวและการซัก/รีดเสื้อผ้านั้น ผู้สูงอายุหญิงจะทำมากกว่าผู้สูงอายุชายเช่นเดิม และมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะกิจกรรมการซัก/รีดเสื้อผ้า จึงสรุปว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการทำกิจกรรมการทำงานบ้านของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงจะทำกิจกรรมแต่ละประเภทมากกว่าผู้สูงอายุชาย

2 อายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยจะทำงานบ้านเกือบทุกกิจกรรมมากกว่าผู้สูงอายุที่มีอายุมาก ยกเว้นกิจกรรมการชื้อกับข้าว และความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติในกิจกรรมการทำกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน การซัก/รีดเสื้อผ้า และการดูแลเด็กเล็ก เมื่อนำตัวแปรสภาวะสุขภาพมาเป็นตัวแปรคุมพบว่า ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพดีจะทำงานบ้านเกือบทุกประเภทมากที่สุด ยกเว้นกิจกรรมการดูแลเด็กเล็กที่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 65-69 ปี จะทำมากที่สุด และมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะกิจกรรมการทำความสะอาดบ้าน สำหรับผู้สูงอายุที่มีสุขภาพปานกลางพบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุน้อยยังคงทำงานบ้านเกือบทุกประเภทสูงที่สุด ยกเว้นกิจกรรมการชื้อกับข้าวที่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 65-69 ปี จะทำมากที่สุด และมีนัยสำคัญทางสถิติในกิจกรรมการทำกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้า ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่แข็งแรงนั้น ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-64 ปี จะทำกิจกรรมการทำกับข้าวและการชื้อกับข้าวมากที่สุด ส่วนกิจกรรมการทำความสะอาดบ้านและการซัก/รีดเสื้อผ้า ผู้สูงอายุที่มีอายุ 65-69 ปี จะทำสูงที่สุด สำหรับกิจกรรมการดูแลเด็กเล็ก ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-64 ปี และอายุ 65-69 ปี จะทำกิจกรรมดังกล่าวใกล้เคียงกัน และผู้สูงอายุที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป จะดูแลเด็กเล็กน้อยที่สุด และมีนัยสำคัญทางสถิติในกิจกรรมการทำกับข้าวและการชื้อกับข้าว

3 สถานภาพสมรส พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นโสดจะทำงานบ้านทุกกิจกรรมมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสอื่น ๆ (สถานภาพสมรสกำลังสมรส และหม้าย หย่า แยก) ยกเว้นกิจกรรมการชื้อกับข้าวที่ผู้สูงอายุที่เป็นโสดจะไม่ทำกิจกรรมดังกล่าว และความสัมพันธระหว่างสถานภาพสมรสกับการทำงานบ้านแต่ละประเภท จะมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะกิจกรรมการทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้า จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่เป็นโสดจะกิจกรรมแต่ละประเภทมากกว่าผู้สูงอายุที่มีสถานภาพสมรสกำลังสมรส และหม้าย หย่า แยก

4 การทำกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจ จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจจะทำงานบ้านเกือบทุกกิจกรรมมากกว่าผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ยกเว้นกิจกรรมการดูแลเด็กเล็กที่ผู้สูงอายุที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ จะทำกิจกรรมดังกล่าวมากกว่าผู้สูงอายุที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติในกิจกรรมการทำกับข้าว การชื้อกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน การซัก/รีดเสื้อผ้า เมื่อนำตัวแปรสภาวะ

สุขภาพมาเป็นตัวแปรคัมพพบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ยังคงเหมือนเดิม ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพดีจะมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกิจกรรมการดูแลเด็กเล็ก และผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพปานกลางจะมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะ กิจกรรมการทำกับข้าว ส่วนผู้สูงอายุที่มีสุขภาพไม่ดีจะมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะกิจกรรมการทำกับข้าว จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

5 การถือครองทรัพย์สิน จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ถือครองทรัพย์สินปานกลางจะทำงานบ้านเกือบทุกกิจกรรม มากกว่าผู้สูงอายุที่ถือครองทรัพย์สินมากและน้อย โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

6 โครงสร้างครัวเรือนพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดี่ยวจะทำกิจกรรมการทำกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้ามากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนกิจกรรมการซื้อกับข้าว และการดูแลเด็กเล็กพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขยายจะทำกิจกรรมดังกล่าว มากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดี่ยว และมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะกิจกรรมการดูแลเด็กเล็ก เมื่อนำตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยมาเป็นตัวแปรคัมพพบว่า ในเขตชนบท ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดี่ยวจะทำกิจกรรมการทำกับข้าว การซื้อกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้ามากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนขยาย และมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกิจกรรมการทำกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้า ส่วนครัวเรือนขยายจะทำกิจกรรมการดูแลเด็กเล็กมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดี่ยว และมีนัยสำคัญทางสถิติ ในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนเดี่ยวจะทำกิจกรรมการทำกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้า สูงกว่าผู้สูงอายุในครัวเรือนขยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้สูงอายุในครัวเรือนขยายจะทำกิจกรรมการซื้อกับข้าว และการดูแลเด็กเล็กสูงกว่าผู้สูงอายุในครัวเรือนเดี่ยว แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้างต้น

7 การมีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่ไม่มีบุตรอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันจะทำกิจกรรมการทำกับข้าว การทำความสะอาดบ้านมากกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน 1 คน และ 2 คนขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนกิจกรรมการซื้อกับข้าว นั้น ผู้สูงอายุที่มีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปจะทำกิจกรรมดังกล่าวมากที่สุด แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อนำเพศของผู้สูงอายุมาเป็นตัวแปรคัมพพบว่า ในผู้สูงอายุชายที่ไม่มีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกันจะทำกิจกรรมการทำกับข้าว การซื้อกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้าสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน 1 คน และ 2 คนขึ้นไป โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในกิจกรรมการทำกับข้าว และการซัก/รีดเสื้อผ้า สำหรับในผู้สูงอายุหญิงที่ไม่มีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน จะทำกิจกรรมการทำกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้าสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน 1 คน และ 2 คนขึ้นไป และมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกกิจกรรม ส่วนนกิจกรรมการซื้อกับข้าว และการดูแลเด็กเล็กนั้น ผู้สูงอายุที่มีบุตรอาศัยอยู่บ้านเดียวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะกิจกรรมดังกล่าวสูงที่สุด แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้างต้น

8 ระดับการศึกษาของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับการทำงานบ้านแต่ละประเภทของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ ป.4 ขึ้นไป จะทำกิจกรรมการทักกับข้าว การซื้อกับข้าว และการทำความสะอาดบ้านมากกว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการศึกษา ป.1-ป.3 และไม่ได้รับการศึกษา ยกเว้นกิจกรรมการซัก/รีดเสื้อผ้า และการดูแลเด็กเล็กซึ่งผู้สูงอายุที่ได้รับการศึกษา ป.1-ป.3 จะทำกิจกรรมดังกล่าวมากที่สุด แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในทุกกิจกรรม ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการศึกษาจะทำกิจกรรมแต่ละประเภทมากกว่าผู้สูงอายุที่ได้รับการศึกษา

9 เขตที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจะทำงานบ้านแต่ละประเภทมากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะ กิจกรรมการซัก/รีดเสื้อผ้า จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

10 สภาวะสุขภาพ พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพดีจะทำกิจกรรมการทักกับข้าว การทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้า สูงกว่าผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพปานกลางและไม่ดี ส่วนกิจกรรมซื้อกับข้าว และกิจกรรมการดูแลเด็กเล็กนั้น ผู้สูงอายุที่มีสภาวะสุขภาพปานกลางจะทำกิจกรรมดังกล่าวมากที่สุด และความสัมพัทธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะ กิจกรรมการทำความสะอาดบ้าน และการซัก/รีดเสื้อผ้า จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

#### ข้อเสนอแนะ

1 จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุยังมีส่วนช่วยในการทำงานบ้าน ดังนั้นองค์กรของภาครัฐและเอกชนควรมีการแนะนำการทำงานบ้านให้กับผู้สูงอายุ ดังนี้

- 1.1 แนะนำให้ผู้สูงอายุทำงานบ้านให้ถูกสุขลักษณะของการทำงานบ้านแต่ละประเภท เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุภายในบ้าน
- 1.2 แนะนำและสอนวิธีการใช้อุปกรณ์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานบ้านให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีความเข้าใจถึงวิธีการใช้อุปกรณ์ได้อย่างถูกต้องและมีทัศนคติที่ดีกับอุปกรณ์ดังกล่าว เช่น เครื่องดูดฝุ่น เครื่องซักผ้า ไมโครเวฟ เครื่องบดอัดโนมิตี เป็นต้น

2 ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีส่วนช่วยในการดูแลเด็กเล็ก จึงควรมีการให้ความรู้การดูแลเด็กเล็กที่ถูกต้องแก่ผู้สูงอายุ

3 ควรให้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องแก่บุตรหลานที่เกี่ยวกับการทำงานบ้านของผู้สูงอายุ

- 3.1 มีความเข้าใจถึงความสามารถของผู้สูงอายุที่จะช่วยรับผิดชอบการทำงานบ้านได้ โดยผู้สูงอายุไม่ใช่เป็นผู้ต้องได้รับความช่วยเหลือเสมอ แต่ยังคงคุณค่าที่จะทำประโยชน์ให้กับครอบครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

### 3.2 เพื่อบุตรหลานจะสามารถแนะนำและให้ผู้สูงอายุรับผิดชอบงานบ้านที่เหมาะสมได้อย่างถูกต้อง

#### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1 ควรศึกษาถึงรายละเอียด เกี่ยวกับการใช้เวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรมรวมทั้งงานบ้านที่ผู้สูงอายุทำนั้น มีผู้ช่วยเข้ามาช่วยเหลือ หรือมีการใช้อุปกรณ์อำนวยความสะดวกหรือไม่ เพื่อสามารถเปรียบเทียบความเป็นประจำและความมากน้อยในการทำงานบ้านของผู้สูงอายุ

2 ควรมีการศึกษาว่า การทำงานบ้านของผู้สูงอายุนั้นมีกิจกรรมใดเป็นงานบ้านที่ผู้สูงอายุทำมาตั้งแต่อดีต หรือเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการเกษียณอายุ รวมทั้งความถนัดในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ว่า ผู้สูงอายุมีความถนัดในการทำกิจกรรมใดบ้าง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการทำงานบ้านของผู้สูงอายุต่อไป

3 ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานบ้านกับความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานบ้าน และภาวะการทำงานบ้านที่เกินกำลัง เพื่อป้องกันโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุในการใช้ชีวิตประจำวันที่อาจนำไปสู่การมีภาวะทุพพลภาพและความพิการ ซึ่งจะเป็นปัญหาสุขภาพที่เรื้อรังในอนาคต

ตารางที่ 9 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับการทำงานบ้าน แต่ละประเภทของ  
ผู้สูงอายุ

| ตัวแปรอิสระ                       | นัยสำคัญทางสถิติ |             |                          |                     |              |
|-----------------------------------|------------------|-------------|--------------------------|---------------------|--------------|
|                                   | การทำ<br>กับข้าว | ซื้อกับข้าว | ทำความสะอาด<br>สะอาดบ้าน | ซัก/รีด<br>เสื้อผ้า | ดูแลเด็กเล็ก |
| - เพศ                             | มี               | ไม่มี       | ไม่มี                    | มี                  | มี           |
| - อายุ                            | มี               | ไม่มี       | มี                       | มี                  | มี           |
| - สถานภาพสมรส                     | ไม่มี            | ไม่มี       | มี                       | มี                  | ไม่มี        |
| - การทำงานเชิง<br>เศรษฐกิจ        | มี               | มี          | มี                       | มี                  | ไม่มี        |
| - การถือครองทรัพย์สิน             | ไม่มี            | ไม่มี       | ไม่มี                    | ไม่มี               | ไม่มี        |
| - โครงสร้างครัวเรือน              | มี               | ไม่มี       | มี                       | มี                  | มี           |
| - มีบุตรอาศัยอยู่<br>บ้านเดียวกัน | มี               | ไม่มี       | มี                       | มี                  | ไม่มี        |
| - การศึกษาของ<br>ผู้สูงอายุ       | ไม่มี            | ไม่มี       | ไม่มี                    | ไม่มี               | ไม่มี        |
| - เขตที่อยู่อาศัย                 | ไม่มี            | ไม่มี       | ไม่มี                    | มี                  | ไม่มี        |
| - สภาวะสุขภาพ                     | ไม่มี            | ไม่มี       | มี                       | มี                  | ไม่มี        |